

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

ปลอดภัยไว้กังวล

ผู้ปฏิบัติจิตตภาวนาตามแนวทางของพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่านดำเนินมา นั้นแลคือผู้จะมีทางทรงมรรคผลนิพพานได้เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาล นอกจากนี้ยังมองไม่เห็น ทั้งการเรียนก็เรียนจำแนวทางแห่งการปฏิบัติโดยทางจิตตภาวนา แม้ผู้ไม่เรียนมาก เรียนเฉพาะอุปัชฌายะสอนในขณะที่บวชก็เรียกว่าเรียน เรียกว่าปริยัติ เช่นสอน เกสา โลมานขา ทันทา ตโจ อันเป็นหลักใหญ่ของงานที่จะรื้อภพหรือชาติรื้อกิเลสตัณหาอาสวะ ออกจากจิตใจได้โดยสิ้นเชิง ก็ต้องอาศัยหลักใหญ่ที่ท่านมอบให้ นี้ ไม่นอกเหนือไปจากนี้เลย

เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่สอนมากในชั้นเริ่มแรกแห่งการบวช สอนเพียงเท่านั้นก็ครบไปหมดแล้วในชั้นนี้ นี้เรียกว่าได้รับการศึกษามาแล้วในชั้นสำคัญ เพราะศึกษาในชั้นสำคัญขณะที่บวชนี้ ศึกษาเพื่อปฏิบัติจริงๆ ไม่ได้ศึกษาเพื่อจะสอบเอาชั้นเอาภูมิเอาชื่อเสียงเรื่องนามอะไรทั้งนั้น แต่เรียนเพื่อจะรู้ความจริงของสิ่งเหล่านี้ ที่จิตเข้าไปยึดมั่นถือมั่นสำคัญผิดต่างๆ ด้วยอำนาจของกิเลสพาให้เป็นไป การศึกษาจึงศึกษาเพื่อจะปฏิบัติตามหลักความจริงที่เป็นอยู่อย่างไรของสิ่งที่ได้ศึกษามา นี้ ครั้งพุทธกาลท่านศึกษา ท่านศึกษาอย่างนี้

ผู้มอบงานคือกรรมฐานซึ่งเป็นงานใหญ่โตมากให้ ท่านก็มอบด้วยความจริงใจ มอบเพื่อจะให้ เป็นต้นทุน หรือเพื่อจะให้สำเร็จประโยชน์จากกิจการ หรือจากงานที่ท่านมอบให้จริงๆ ไม่ได้สักแต่ว่ามอบ เพราะท่านไม่สักแต่ว่าบวช ไม่สักแต่ว่าเป็นอุปัชฌายะบวช กุลบุตรเท่านั้น ท่านบวชด้วยความตั้งใจ เป็นอุปัชฌายะด้วยความตั้งใจต่องานของท่านจริงๆ ผู้มาบวชก็ไม่ได้บวชเพื่อประเพณี บวชพอเป็นนิสัย บวชพอได้ชื่อเสียงกับเขาดังที่โลกเขานิยมกัน แต่บวชเพื่อรู้ความจริง บวชเพื่อปฏิบัติหาความจริง

เพราะฉะนั้นงานที่อุปัชฌายะมอบให้ด้วยความจริงใจ กุลบุตรผู้ศึกษาจึงศึกษาด้วยความจริงใจถึงใจ แล้วนำไปปฏิบัติด้วยความจริงใจ ตามสถานที่ที่อุปัชฌายะท่านชี้บอกให้ อย่างแท้จริง ไม่คลาดเคลื่อนเลื่อนลอย ไม่สักแต่ว่าบวช ไม่สักแต่ว่าทำว่าศึกษาไป ไม่สักแต่ว่าอยู่ ท่านรับไปจริง ๆ สมเจตนาของท่านผู้มอบให้ด้วยความจริงใจ

เราจะเห็นได้ตามตำรับตำราที่สาวกทั้งหลายได้มาศึกษาจากพระพุทธเจ้า หรือบวช

จากพระพุทธองค์แล้วออกไปปฏิบัติ ท่านตั้งหน้าตั้งตาทำอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ ไม่ได้ เหลาะแหละคลอนแคลนเหมือนอย่างสมัยทุกวันนี้ ที่พวกเราทั้งหลายทำเป็นเรื่องกระพี้ ๆ ไปเสียมาก นอกจากกระพี้แล้วก็เป็เปลือก นอกจากเปลือกแล้วก็กลายเป็นมูลสดมูลแห้งไปโดยไม่รู้สีกตัว ผิดกับเจตนาหรือความมุ่งหมายของธรรมอยู่มาก ด้วยเหตุนี้เรื่องผลที่จะพึงได้รับจากศาสนธรรมนั้น จึงกลายเป็นเรื่องตรงกันข้ามไป เพราะเหตุพาให้เป็นเช่นนั้น

เราจะตำหนิติเตียนธรรมของพระพุทธเจ้าว่าไร้ผลได้อย่างไร เมื่อตัวของเราเองเป็นผู้ทำตัวเพื่อความไร้ผลอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว เราจะตำหนิใคร ครั้นพุทธกาลท่านทำจริงจึงตามเข็มนาฬิกาที่พระองค์ประทานไว้แล้วอย่างใดไม่ให้คลาดเคลื่อน ความเป็นอยู่ของท่านก็เป็นอยู่แบบนักปฏิบัติ แบบนักเห็นภัยในวิภวสงสาร ไม่ได้อยู่ด้วยความฟุ่มเฟือย ไม่ได้อยู่ด้วยความเหลือเฟือ ไม่ได้อยู่ด้วยความเก๋ไก๋นุ่นวุ่นวาย ไม่ได้อยู่ด้วยความหวังสิ่งนั้นสิ่งนี้ในโลกสงสาร นอกจากหวังอรรถหวังธรรม หวังความพ้นทุกข์ด้วยการปฏิบัติตามหลักความจริงแห่งธรรมโดยถ่ายเดียวเท่านั้น

ท่านไม่มีทางปลีกแหวะที่จะออกนอกกลุ่มนอกรทางของศาสนธรรมอันเป็นไปเพื่อ หรืออันชี้แจงเพื่อมรรคผลนิพพานอยู่แล้ว เมื่อท่านดำเนินตามหลักแห่งศาสนธรรมที่เป็นไปเพื่อมรรคผลนิพพานอยู่แล้ว จะพ้นไปไหนเล่า คำว่ามรรคผลนิพพานไม่ได้ นอกเหนือไปจากข้อปฏิบัติ มีจิตตภาวนาเป็นสำคัญ คำว่าปฏิบัติก็คือปฏิบัติจิตตภาวนานั้นเองเป็นเรื่องสำคัญมาก ท่านไม่สนใจไยดีกับสิ่งใดนอกจากธรรมเท่านั้น

อดอยากขาดแคลนท่านยอมอดยอมขาดแคลน ท่านยอมทุกข์ลำบากด้วยจตุปัจจัยต่าง ๆ เป็นธรรมดาของคนทีสะอาดแสวงหาโดยลำพังตนเองไม่ได้ อาศัยผู้อื่นเลี้ยงชีพ อาศัยผู้อื่นเยียวยา หรืออาศัยปัจจัยเครื่องอุดหนุนจากผู้อื่น ย่อมมีเป็นธรรมดา แต่ท่านไม่ได้ถือ เป็นสาระสำคัญในปัจจัยทั้งหลายเหล่านั้น ยิ่งกว่าการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิงเท่านั้น ในอิริยาบถทั้ง ๔ จึงเป็นไปด้วยความพากเพียร เพื่อจะตัดดวงเอามรรคผลนิพพานโดยถ่ายเดียว

การปฏิบัติดำเนินตามหลักศาสนธรรม ไม่ปนเกลียวกับธรรมของพระพุทธเจ้าอยู่ โดยสม่ำเสมอในอิริยาบถต่าง ๆ ก็ชื่อว่าเป็นผู้ตัดดวงคุณงามความดี ชำระกิเลสไปโดยลำดับด้วยอำนาจแห่งความเพียรของตน แล้วในขณะเดียวกันก็ชื่อว่าเป็นผู้เริ่มตัดดวงมรรคผลนิพพาน ไปด้วยความเพียรในทำอิริยาบถนั้น ๆ อยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ผลของท่านจึงรำลือ ว่าองค์นั้นสำเร็จพระโสดา องค์นั้นสำเร็จพระสกิทา องค์นั้นสำเร็จพระอนาคา องค์นั้นสำเร็จอรหัตตอรหันต์อยู่ในสถานที่นั้น ๆ

ส่วนมากเป็นป่าเป็นเขา เป็นถ้ำเงี้ยวผา เป็นสถานที่วิเวกที่โลกเขาไม่ต้องการ ในสถานที่เช่นนั้นแลเป็นสถานที่บำราบปราบปรามกิเลสให้สิ้นซาก เป็นสถานที่เผาซากศพ กิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งมีอยู่ในดวงใจ ให้หลุดลอยออกไปเพราะอำนาจแห่งความเพียร คือตปธรรมแผดเผา เผาซากกิเลสท่านเผาอยู่ในสถานที่เช่นนั้น นี่คือทางดำเนินของพระพุทธเจ้า ทางดำเนินของพระสาวก และวิธีการฆ่ากิเลสอาสวะทั้งปวงของพระพุทธเจ้าและสาวกท่าน ท่านอยู่อย่างนั้นท่านประกอบความเพียรอย่างนั้น ท่านฆ่ากิเลสในสถานที่เช่นนั้น ด้วยทำทาง ด้วยอุบายวิธีการต่าง ๆ เช่นนั้น ๆ ท่านจึงเป็นผู้ทรงมรรคทรงผล

ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นมัชฌิมาธรรมอยู่เสมอ เหมาะสมกับการปราบปรามกิเลสทุกประเภท ไม่ได้เห็นอธรรมเหล่านี้ไปได้เลย ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนธรรม จึงชื่อว่าดำเนินตามรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าอย่างใกล้ชิดสนิทกับพระองค์โดยลำดับ ไม่มีกาลสถานที่หรือสิ่งใด ๆ จะเข้ามากีดขวางหรือกั้นก้างมรรคผลนิพพาน ไม่ให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติด้วยความชอบธรรม ดังที่กล่าวมาแล้วนี้เลย เพราะฉะนั้นขอให้ทุกท่านจงเป็นที่มั่นใจในศาสนธรรม ว่าเป็นมัชฌิมาธรรม เหมาะสมอยู่เสมอ ที่เราซึ่งเป็นผู้นำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส จะได้เห็นกิเลสขาดสะบั้นหันแหลกลงไป ด้วยอำนาจแห่งตปธรรมของเราโดยไม่ต้องสงสัย เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาล

นี่แหละหลักเครื่องรับรอง เครื่องยืนยัน เราอย่าไปหาสิ่งอื่นสิ่งใด ผู้หนึ่งผู้ใดมายืนยันมาเป็นเครื่องรับรอง นอกจากการปฏิบัติที่เราได้รับได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ และได้ร่ำเรียนมาแล้วจากตำรับตำรา นานี้แลมาเป็นเครื่องมือแก้กิเลส ชำระกิเลสหรือปราบปรามกิเลส กิเลสไม่อยู่ที่ไหน อยู่ที่ใจ เคยอยู่ที่ใจมาเป็นเวลานาน ใจนี้เป็นที่อยู่ของกิเลสมาตั้งกับตั้งกัลป์นับไม่ถ้วนแล้ว กิเลสสร้างบ้านสร้างเรือนอยู่สถานที่นี้มาเป็นเวลานาน การสร้างบ้านสร้างเรือนของกิเลสก็คือการสร้างทุกข์ให้แก่หัวใจสัตว์นั้นแล

ใครก็ตามถ้าลงยังมีการเกิดอยู่แล้วจะต้องมีความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความทุกข์ยาก ความลำบาก ติดสอยห้อยตามกันไปเพราะความเกิดเป็นพื้นฐานหรือเป็นสาเหตุอยู่นั้นแล ทุกข์ นตฺถิ อชาตสฺส ว่าทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด อันนี้จะเข้าใจไม่ถึง เพราะกิเลสมันเป็นเจ้าของอยู่ภายในหัวใจ ทำให้เกิดอยู่ตลอดเวลาถ้าเราไม่แก้ด้วยมัชฌิมาปฏิบัติ มีสติปัญญาเป็นสำคัญในองค์มรรค ๘ ความเพียรเป็นเครื่องสนับสนุน นี่ละเป็นทางก้าวเดิน เป็นเครื่องมือที่จะชำระล้างสิ่งที่สกปรก ซึ่งฝังจมอยู่ภายในจิตใจให้หมดสิ้นไปโดยลำดับ ภูษาคติจะได้ยื่นเข้ามา ๆ

การจะเรียนรู้เรื่องภพเรื่องชาติ การจะเรียนรู้เรื่องเกิดแก่เจ็บตายของตนเอง จะเป็นอดีตเคยเป็นมานานเท่าไรก็ตาม อนาคตจะเป็นไปมากน้อยเพียงไรก็ตาม จะทราบกัน ในวงปัจจุบันแห่งการปฏิบัติของเรา เมื่อกิเลสได้ถูกกำจัดลงไปมากน้อย วัฏจักรคือความ หมุนของจิตเพราะอำนาจของกิเลสนั้น ก็จะได้ค่อยลดหย่อนผ่อนตัวหรือมีวงแคบเข้ามา โดยลำดับ ๆ เพราะฉะนั้นการพิจารณาหรือปฏิบัติตามหลักกรรมฐาน อันเป็นที่ตั้งแห่งงาน อันสำคัญมี เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น จึงเป็นจุดอันสำคัญที่จะรู้ภพหรือชาติ ทำลายวัฏจักรของตนไปด้วยอำนาจแห่งการพิจารณาธรรมเหล่านี้ไปโดยลำดับ นี่ละเป็น หลักสำคัญ

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เรานัดในอาการใด ๕ อาการนี้ แล้วจะซึมซาบเข้าไปสู่อวัยวะหรืออาการอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ภายในร่างกายนี้ทุกสัดส่วน ด้วยปัญญาโดยไม่ต้องสงสัย เมื่อปัญญาได้แทรกซึมรู้จริงเห็นจริงเข้าไปในแง่ใด อาการใดแล้ว จะต้องปล่อยวางอาการทั้งหลายเหล่านั้นย่นเข้ามาโดยลำดับ ๆ ส่วนรูปเป็น สิ่งที่ยาบกว่าเพื่อน และเหมาะสมกับใจกำลังหยาบ ท่านจึงสอน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น ในฝ่ายรูปนี้ให้เหมาะสมกับจิตใจของเรา ที่ไม่สามารถอาจเอื้อมให้ ละเอียดลออในการพิจารณายิ่งกว่านั้น จึงต้องรับนี้มาพิจารณา

เมื่อพิจารณาสิ่งดังกล่าวมานี้ส่วนใดก็ตามเข้าถึงความจริงแล้ว ในร่างกายทุกส่วนนี้ ย่อมจะเป็นความจริงขึ้นมาประจักษ์กับปัญญาของเราโดยไม่ต้องสงสัย เมื่อได้พิจารณาสิ่ง เหล่านี้ เอ้า โดยความเป็นปฏิภาณก็เห็นได้ชัดประจักษ์ เพราะเป็นความจริงอยู่แล้วตั้งแต่ ยังไม่รู้ ตั้งแต่ยังไม่พิจารณา ตั้งแต่กำลังเราเสกสรรปั้นยอมมั่นว่าสวยว่างามอยู่นั้น ทั้ง ๆ ที่ อันนี้มันไม่ได้เป็นไปด้วย มันเป็นความจริงด้วยความมอสุกะมอสุกัง เมื่อสติปัญญาพิจารณา ลงสู่ความจริงนี้แล้ว มันก็เป็นมอสุกะมอสุกังดังที่ธรรมท่านสอนไว้โดยไม่ต้องสงสัย เพราะท่าน สอนไว้ตามหลักความจริง สิ่งนี้เป็นความจริงอยู่แล้ว

ถ้าจะพิจารณาแยกแยะออกไปถึงเรื่อง อนิจจัง เรื่อง ทุกขัง หรือเรื่อง อนัตตา ในส่วน ใดก็ตามในธรรมทั้ง ๓ ประเภทนี้ ไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันไป หรือพิจารณาทั้ง ๓ อย่าง จะพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม ย่อมเป็นสิ่งที่ จะกระจายเกี่ยวโยงกันไปหมดให้ทราบโดยตลอดทั่วถึง ทั้ง อนิจจัง ทั้ง ทุกขัง ทั้ง อนัตตา โดยที่เราพิจารณาเพียงไตรลักษณ์ใดไตรลักษณ์หนึ่งเท่านั้น มันจะซึมซาบกันไปหมด ถ้า พิจารณาเป็นไตรลักษณ์ก็เป็นไตรลักษณ์อย่างประจักษ์ ไม่สงสัยภายในจิตใจ

ไตรลักษณ์นั้นคืออะไร มันคือเราคือของเราหรือ มันคือของสวยของงามหรือ

มันคือสัตว์คือบุคคลตัวตนเราเขาเธอ มันปฏิเสธทั้งนั้นในหลักไตรลักษณ์นี้ นั่นไม่ใช่เรา นั่นไม่ใช่ของเรา นั่นเป็นทุกข์ นั่นเป็น อนิจจัง แนะบอกชัด ๆ อยู่อย่างนั้น มีแต่เรื่อง อนิจจัง ความแปรสภาพอยู่หมัดทั้งร่างกายและจิตใจ แล้วถ้าว่า ทุกข์ มันก็เต็มไปด้วยกองทุกข์อยู่ แล้ว อนตตา เอาสาระสำคัญว่าเป็นเราเป็นเขามาจากที่ไหน แนะฟังซิ ไตรลักษณ์บ่งบอก อยู่แล้วอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาตามหลักของไตรลักษณ์ได้ก็ตาม จะต้องเข้าถึงความจริงที่กล่าวมานี้ ทั้งนั้น เมื่อเข้าถึงความจริงด้วยความรู้จริงเห็นจริงแล้ว จะยึดเอาว่าเป็นเราเป็นของเราที่ ไหน จะฝันยึดไปได้อย่างไร เพราะความจริงบอกอยู่อย่างนี้เห็นอยู่อย่างนี้ สิ่งที่เราเคยยึด เคยถือที่สำคัญมันหมายเอาอย่างนั้น ล้วนแล้วตั้งแต่ของปลอมที่เคยเสกสรรปั้นยอขึ้นมา ต่างหาก เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวลไม่ใช่เรื่องของธรรม เมื่อพิจารณาตามเรื่องของธรรม อันถูกต้องตามสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว ทำไมจะไม่เห็นของจริง เมื่อเห็นร่างกาย เป็นส่วน เช่นอสุภะก็เป็นอสุภะหมดทั้งตัวแล้ว ถือว่าเราว่าของเราได้อย่างไร

อสุภะทั้งกอง กระจุกทั้งกอง ร่างกายทุกท่อนหรือร่างกายทั้งร่างนี้เต็มไปด้วยกอง อสุภะป่าช้าผีดิบ เราจะถือว่าเราว่าของเรา ว่าสวยว่างาม เราจะฝันถือไปได้อย่างไร เมื่อ ปัญญาได้หยั่งทราบถึงความจริงแล้วว่าไม่ใช่ ดังที่เราเสกสรรปั้นยอมานั้น มันไม่ใช่ มันไม่ ถูก มันไม่ใช่ความจริง ความจริงเป็นอย่างนี้คือเป็นอสุภะทั้งมวล นี่ละปัญญาเมื่อแทรกกลง ไปถึงไหนค้ำความปลอมนั้นทั้งนั้น ทำลายความจอมปลอมทั้งหลายออกไปโดยลำดับ ๆ เพราะฉะนั้นปัญญาเมื่อมีความละเอียดเข้าไปมากเพียงไร จึงสามารถที่จะทำลายสิ่ง จอมปลอมทั้งหลาย ซึ่งกิเลสมันกางข่ายไว้ทั่วร่างกายจิตใจของเราให้แตกกระจายหายไป โดยลำดับ ๆ ท่านจึงสอนให้พิจารณา

เอ้า ถ้าจะพิจารณาถึงเรื่องไตรลักษณ์ ก็เต็มไปด้วย อนิจจัง ทุกข์ อนตตา อนิจจัง ทุกข์ อนตตา นี่เธอเป็นสาระแก่นสาร เป็นเราเป็นของเรา เมื่อพิจารณาให้เห็นชัดถึง ความซึ่งด้วยความจริงในไตรลักษณ์นี้แล้ว จิตดวงใดละจะฝันไปยึดได้ จะฝันไปถึงว่านั่น เป็นเรา นี่เป็นของเราได้ไหม ไม่ฝัน ต้องปล่อยวางโดยไม่ต้องสงสัย นี่ความปล่อยวางด้วยความรู้จริงเห็นจริงเป็นอย่างนั้น และในขณะที่เดียวกันก็ลบล้างความจอมปลอม ที่อวิชชามัน กางข่ายไปเที่ยวปักปันเขตแดนไว้ทุกแห่งทุกมุมออกได้โดยลำดับ ๆ จนกระทั่งออกหมดได้ โดยสิ้นเชิง เพราะอำนาจของสติปัญญานี้เป็นสำคัญ

เพราะฉะนั้นการพิจารณาเหล่านี้จึงเป็นการทำลายสิ่งที่กิเลสตัณหาอาสวะ ซึ่งเป็น เรื่องของกิเลสนั้นมันไปเที่ยวปักเที่ยวเสียบกับระเบิดไว้เพื่อทำลายเราอยู่ทุกแห่งทุกมุม ไป

รื้อขลังทำลายนั้นออกให้หมด เหลือแต่ความปลอดภัยไร้กังวล ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเหล่านี้ เพราะความรู้ชอบด้วยปัญญา นี่ละการปฏิบัติอยู่ที่ตรงนี้ การรื้อถอนกิเลสรื้อถอนที่ตรงนี้ การรื้อถอนกิเลสออกไปได้โดยลำดับ ก็ชื่อว่าเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลไปโดยลำดับ

การรื้อถอนกิเลสออกได้โดยสิ้นเชิงไม่มีกิเลสตัวใดเหลืออยู่ในจิตใจนี้เลย ก็ชื่อว่าเป็นผู้ทรงผลอันสมบูรณ์เต็มที่ อยู่ที่ใจนี้ ไม่อยู่ที่กาลโน้นสมัยนี้สมัยโน้น ไม่อยู่กับเวลา ไม่อยู่กับสถานที่ใด เพราะกิเลสอยู่ที่ใจ การแก้กิเลสแก้ลงที่ใจด้วยความเพียร เพียรที่ใจด้วยความมีสติด้วยความมีปัญญา มีศรัทธา มีความเพียรเป็นเครื่องสนับสนุน เอาให้จริงให้จัง

ความอ่อนแอ ความท้อแท้ ความเหลวไหล ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นเรื่องของกิเลส ปักเสียบขวากหนามไว้ให้เราเหยียบย่ำและเป็นอันตรายต่อตัวของเราเอง ไม่ใช่สิ่งใดเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด ให้ทราบกลมายาของกิเลส ผู้ปฏิบัติจิตตภาวนาเท่านั้นจะเป็นผู้ทราบเรื่องกลมายาของกิเลส และจะเป็นผู้ชำระในสนามรบระหว่างกิเลสกับธรรมรบกัน เพียงเราเรียนจำมากมาน้อยไม่มีทางจะทราบกลมายาของกิเลสได้เลย

เรียนมามากมาน้อยไม่ได้ประมาณ ผมก็เคยเรียนตามสติกำลังความสามารถ กลับเป็นเรื่องสิ่งสมกิเลสขึ้นมาโดยไม่รู้สีกตัว นี่เป็นความจริงอย่างนี้ เรียนได้นักธรรมตรีที่มีความสำคัญขึ้นมาว่าเรามีความรู้ความฉลาด เราได้นักธรรมตรีแล้ว พอได้นักธรรมโทขึ้นมา ก็เพิ่มขึ้นอีกความสำคัญว่าตนรู้อย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลส เพราะความจำ เรียนจำมา เอาความจำมาเป็นความจริง เสกสรรความจำให้เป็นความจริงจะเป็นได้อย่างไร เพราะไม่ใช่ความจริงมันเป็นความจำต่างหาก ได้นักธรรมเอกได้มหาเปรียญก็ยิ่งโตขึ้นใหญ่ ยิ่งกว่าภูเขา คับฟ้าคับดินไปหมดแล้ว

เราไม่ได้ประมาณการศึกษาเล่าเรียน แต่ความจริงเป็นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องสำคัญ มันหมายขึ้นในตัวเองนั่นแหละ กิเลสนั่นแหละ เพราะมันชอบยอตัวเอง เรื่องของกิเลสต้องชอบยอตัวเอง ชอบทำลายคนอื่น ชอบทำลายธรรม อันไหนเป็นธรรมกิเลสชอบเหยียบย่ำทำลาย อันไหนไม่เป็นธรรมกิเลสส่งเสริมขึ้นมา เพราะกิเลสเป็นข้าศึกกับธรรมอยู่แล้วแต่กาลไหน ๆ มา เมื่อเป็นเช่นนั้นเราจะทราบความจริงของกิเลสได้อย่างไร เมื่อความรู้ความเห็นความคิดอ่านทุกด้านทุกแง่ทุกมุม ล้วนแล้วแต่เป็นอุบายของกิเลสสอนให้เราคิดให้เราทำ เราจะไปทราบกลมายาของกิเลส เล่ห์เหลี่ยมของกิเลส อุบายวิธีการของกิเลสได้อย่างไร

เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยหลักการปฏิบัติ ปริยัติเรียนมาแล้วให้มีความมุ่งมั่นต่อ

การปฏิบัติ อย่าเรียนมาเพื่อความจำ อย่าเอาความจำมาเป็นความจริง อย่าเอาความจำกับความจริงที่เสกสรรขึ้นมานั้นมาเป็นมรรคผลนิพพาน มาเป็นความรู้ความฉลาดของตน จะเป็นเรื่องปลอมไปตามกิเลสเสียทั้งมวล ทั้ง ๆ ที่เรียนธรรมนั้นแหละ

ให้เรียนเพื่อรู้แนวทางแล้วปฏิบัติด้วยจิตตภาวนา ปริยัติท่านสอนว่าอย่างไร พิจารณาใคร่ครวญตามหลักที่ท่านสอนแล้วดำเนินตามนั้น อย่าให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อน ดังที่อุปมาของท่านสอน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ท่านอธิบายให้ฟังย่อ ๆ ในขณะที่บวช ความจริงเป็นอย่างนั้น เราพยายามปฏิบัติตามที่ท่านสอนโดยหลักความจริงนั้น ให้รู้เป็นหลักความจริงขึ้นมาประจักษ์ใจเราด้วยปัญญา นี่อันนี้เป็นความจริงขึ้นมาแล้ว

ท่านว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แต่ละอย่าง ๆ เป็นสิ่งปฏิกูลโสโครกไม่น่ายึด น่าถือ น่ารำคาญ น่ารังเกียจ น่าเกลียด เพราะเต็มไปด้วยของสกปรก ต้องชะต้องล้างทุกเวลาลำเวลา เครื่องนุ่งห่มใช้สอยโดยปกติลำพังของเขาก็สะอาด แต่พอมาคลุกเคล้ากับร่างกายซึ่งเป็นของปฏิกูลนี้แล้ว ย่อมเป็นของสกปรกไปหมดด้วยกัน อันใดก็ตามไม่ว่าสถานที่อยู่ บ้านเรือน กุฏิ เมื่อคนไปอยู่สถานที่ใดที่นั่นย่อมสกปรก เพราะตัวคนร่างกายของคนเป็นของสกปรกด้วย ใจของคนเป็นของสกปรกด้วย เมื่อไปคละเคล้าหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งนั้นจึงกลายเป็นของสกปรก นี้ตามหลักธรรมชาติเป็นอย่างนี้

เพราะกายเป็นของสกปรกอยู่แล้ว นอกจากนั้นใจยังสกปรกอีก ยังเห็นของสกปรกนี้ว่าเป็นของสวยงาม ว่าเป็นสิ่งที่พึงใจ มันล้วนแล้วตั้งแต่เรื่องกลมายาของกิเลสหลอกสัตว์โลกทั้งมวล อุปมาของท่านสอนอย่างนั้นแล้วให้พิจารณาตามท่านสอน สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของสวยงาม เป็นของปฏิกูลโสโครก ให้เห็นสิ่งที่เกิดที่อยู่ท่านบอกไว้หมด เราให้พิจารณาตามหลักนั้นแล้วจะเป็นความจริงดังที่ท่านสอนไว้ทุกประการ เมื่อเป็นความจริงด้วยปัญญาแล้ว จะปล่อยวางสิ่งที่เสกสรรปั้นยอดด้วยความจอมปลอมนั้นออกจากใจ ใจจะกลายเป็นความจริงของจริงขึ้นมา เพราะความรู้คือสติปัญญาเป็นของจริงประเภทหนึ่งเครื่องฆ่ากิเลสนี้หลักใหญ่เป็นอย่างนี้

เมื่อปฏิบัติเข้าไปโดยลำดับ ๆ ความสำคัญมั่นหมายของเราที่ว่าเรียนมามากมาน้อยว่ามีความรู้ชั้นนั้นชั้นนี้ ค่อยจางไป ๆ เพราะความจริงหนุนตัวขึ้นทุกวันเกิดขึ้นทุกวัน บำรุงอยู่ด้วยการปฏิบัติ ความรู้จริงเห็นจริงเพิ่มขึ้นทุกวัน ความจอมปลอมที่เกิดขึ้นจากความสำคัญมั่นหมายว่าตนรู้ตนฉลาดก็ค่อยหายหน้าไป ๆ ดีไม่ดีอายุตัวเอง จนกระทั่งความจริงที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจของภาคปฏิบัติโดยทางสติปัญญาศรัทธาความเพียรแล้ว ยิ่งจะเห็นได้ชัดทีเดียวว่า นี่จึงเป็นของจริง ของจริงเป็นอย่างนี้ นี่เป็นอัตสมบัติแท้

ความจำศึกษาเล่าเรียนมา จากตำรับตำราจากครูจากอาจารย์นั้นเป็นสมบัติขี้ม หยิบขี้มมาเพื่อค้ำหากำไร เมื่อเรามาปฏิบัติตัวของเราเกิดความรู้ความฉลาดขึ้นมา ชื่อว่าได้กำไรโดยลำดับ แล้วก็กลายมาเป็นอัสสมบัติของเราตามขั้นตามภูมิแห่งสติปัญญาศรัทธา ความเพียรของเราที่ชำระได้โดยลำดับ ๆ จนกลายเป็นปฏิเวธธรรมขึ้นมาอย่างสมบูรณ์

คำว่าปฏิเวธธรรมนั้นหมายถึงความรู้แจ้งเห็นจริงไปเป็นพัก ๆ เป็นตอน ๆ เป็นสัดเป็นส่วนโดยลำดับ จนกระทั่งรู้แจ้งตลอดทั่วถึง เรียกว่าปฏิเวธธรรมอันสมบูรณ์ ดังที่ท่านบรรลอรุหัตผลหรือถึงพระนิพพานทั้งเป็น นั้นแหละชื่อว่าเป็นผู้ทรงไว้แล้วซึ่งปฏิเวธธรรม รู้แจ้งแทงตลอดทั่วถึงภายในจิตใจ ไม่มีกิเลสตัวใดเข้าแทรกสิงได้เลย เป็นใจที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ นั้นแหละที่เป็นความจริงเต็มสัดเต็มส่วน เป็นมรรคเป็นผลเต็มสัดเต็มส่วน เต็มที่ดวงใจ

ที่ไม่เต็มแต่ก่อนก็เพราะมันบรรจุกแต่กิเลสเต็มหัวใจ เพราะฉะนั้นจึงใช้การปฏิบัติจากการศึกษาเล่าเรียนมาแล้วให้มาก หนักเข้าไปโดยลำดับ เราอย่าคิดว่าสิ่งใดจะวิเศษวิโสกว่าการงานคือการแก้กิเลส และอย่าไปสนใจกับสิ่งใดวัตถุใดสมบัติใดว่าเป็นสิ่งจะวิเศษวิโส ยิ่งกว่าสมบัติคือธรรมที่ได้ขึ้นมาจากการแก้กิเลสโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติสมบัติ อันนี้เลิศประเสริฐ ไม่มีสมบัติใดเสมอในไตรโลกธาตุนี้

เพราะฉะนั้นงานที่จะดำเนินเพื่อสมบัติอันล้ำค่านี้จึงเป็นงานที่ลำบากอยู่บ้าง โลกเขาจึงไม่สนใจไม่ต้องการอยากจะทำเพราะทำยาก เนื่องจากกิเลสมันก็ดมันขวางไม่ให้ทำ เพราะกิเลสกับธรรมเป็นข้าศึกกันมาโดยลำดับลำดับตั้งแต่ไหนแต่ไร จะมีมากมีน้อยไม่มีกิเลสตัวใดที่จะเห็นคล้อยตามธรรมเลย ต้องเป็นข้าศึกทั้งนั้น ไม่ว่าจะลูกว่าหลานว่าเหลน ว่าปู้ย่าตายายตาหวดของกิเลสทุกประเภท มีแต่พวกเป็นข้าศึกต่อธรรม เป็นผู้ขัดแย้งต่อธรรม คัดค้านต่อธรรม ลบล้างธรรมอยู่เสมอ

จนกระทั่งสิ่งเหล่านี้ถูกปัญญาธาตุทำลายลงเสียอย่างราบไม่มีสิ่งใดเหลือแล้ว นั้นแหละทีนี้ จึงจะไม่มีอะไรมาขัดแย้งต่อธรรม ไม่มีอะไรมาคัดค้าน ไม่มีอะไรมารบกวนใจ ใจจึงเป็นอิสระเสรีโดยหลักธรรมชาติของตน ทีนี้ธรรมเป็นใจ ใจเป็นธรรม วิมุตติหลุดพ้นกับธรรมที่บริสุทธิ์ภายในใจนั้นเป็นอันเดียวกันโดยไม่ต้องเสกสรรปั้นย่อ หากรู้หากเข้าใจหากประจักษ์ภายในจิตใจของผู้เป็นเจ้าของของผู้ได้สมบัติอันล้ำค่านี้โดยไม่ต้องไปถามผู้ใด

แม้พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานนานไปตั้ง ๒๕๐๐-๕๐๐ ก็ตามไม่สงสัย พระพุทธเจ้าอยู่ในโลกมีที่พระองค์ ตั้งแต่เริ่มแรกตรัสรู้มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ท่านนิพพานแล้วท่านไปอยู่ที่ไหน ท่านสูญสิ้นไปไหนไม่สงสัย พระสาวกของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั้นมี

จำนวนมากมาย่านไปอยู่ที่ไหน ท่านเป็นพระอรหันต์จริงไหม พระพุทธเจ้าทั้งหลายมีจริงไหม หายสงสัยเพราะธรรมชาตินี้เป็นเครื่องยืนยันหลักความจริงแห่งสากลวิมุตติ

ตั้งพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์และพระอรหันต์ทั้งหลายท่านถึงวิมุตติหลุดพ้น จิตดวงนี้เป็นสักขีพยานกระเทือนไปหมด ถ้าจะลบล้างว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ดี สาวกทั้งหลายก็ดีว่าไม่มี ให้ลบล้างตรงนี้เสีย จะลบล้างได้ไหมความจริงที่ประจักษ์อยู่ในใจ คือ วิสุทธิธรรม วิมุตติธรรม อิศรธรรม เต็มหัวใจของตัวเองประจักษ์อยู่นี้เป็นสักขีพยานอยู่แล้ว ทำไมจะไม่เป็นสักขีพยานของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และพระสงฆ์สาวกทั้งหลาย

ธรรมแท้ที่อยู่ที่ไหนที่นี่ พระพุทธเจ้า พระธรรม เหล่านั้นเป็นอาการอันหนึ่งที่เรียกตามสมมุติ สุดท้ายก็ลงในธรรมแห่งเดียว ธรรมอันเดียวกันหมด ปรากฏอยู่ในจิตเป็นเครื่องยืนยัน ไม่มีสิ่งใดมาขัดแย้ง มีกิเลสอย่างเดียวกันเท่านั้นเป็นผู้ขัดแย้งต่อธรรม เป็นข้าศึกต่อธรรม เมื่อกิเลสได้สิ้นซากลงไปเท่านั้นหายสงสัย เห็นได้ชัดเจนในเรื่องธรรมว่าธรรมวิเศษขนาดไหน จิตเป็นผู้รับสัมผัส จิตเป็นผู้รับทราบ จิตเป็นผู้ทรงธรรม มาทรงอยู่ที่นั่นทั้งหมด รับทราบอยู่ที่นั่นทั้งหมด รู้อยู่ที่นั่นทั้งหมด

หมดทั้งมวลแห่งธรรมรวมอยู่ที่ใจดวงเดียวนี้ เป็นใจที่บริสุทธิ์ ธรรมก็บริสุทธิ์ จะเรียกว่าใจก็ได้จะเรียกว่าธรรมก็ไม่มีอะไรขัดแย้ง เพราะกิเลสเครื่องขัดแย้งไม่มี สมมุติไม่มี เมื่อตั้งชื่อขึ้นว่าเป็นวิมุตติตั้งชื่อขึ้นเป็นอะไร ก็เป็นเรื่องของธรรมตั้งขึ้นมาไม่ใช่กิเลสตั้งขึ้นมาจึงไม่ขัดแย้งตัวเอง จะเรียกว่าจิตนี้หลุดพ้นแล้วก็ได้ จิตนี้บริสุทธิ์ก็ได้ จิตนี้เป็นธรรมแห่งเดียวก็ได้ จะไม่เรียกว่าจิตเรียกว่าธรรมอย่างเดียวล้วน ๆ ก็ได้ เพราะไม่มีอะไรมาขัดแย้งแล้ว เป็นเรื่องของวิมุตติธรรมตั้งชื่อตัวเอง เพื่อให้โลกทั้งหลายซึ่งอยู่ในสมมุติได้ยึดเป็นกรุหมายป้ายทางเข้าไปเท่านั้น แต่พอถึงธรรมชาติอันแท้จริงแล้วนั้น ไม่ว่าจะผู้ใดย่อมหายสงสัยหมด ไม่จำเป็นจะต้องไปหาตั้งชื่อตั้งนามต่อไปอีกแล้ว

นี่คือผลแห่งการประพฤติปฏิบัติ เนื่องมาจากปริยัติคือการศึกษ เจาะอย่างยั้งศึกษาจากครูจากอาจารย์จากอุปัชฌายะ แล้วมาประพฤติปฏิบัติกำจัดไปโดยลำดับลำดับผลสุดท้ายถึงในจุดนี้ไม่หนีไปไหนได้ นี่ละผู้จะทรงมรรคทรงผลคือผู้ปฏิบัติ อย่างอื่นมองไม่เห็น

ไม่ได้ประมาทเรื่องการศึกษาเล่าเรียน เป็นพื้นเพหรือเป็นภาคพื้นที่จะให้รู้แนวทางแห่งการปฏิบัติ แต่ต้องเรียนเพื่อปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วปฏิเวธซึ่งเป็นธรรมเกี่ยวโยงกันจะต้องปรากฏมาเป็นทอด ๆ จนกระทั่งถึงปฏิเวธธรรมอันสมบูรณ์

นี่ละพระพุทธเจ้าก็ดีสาวกทั้งหลายก็ดีท่านดำเนินอย่างนี้ ท่านปฏิบัติอย่างนี้ ท่านรู้

อย่างนี้ ไม่ปฏิบัติอย่างอื่น สถานที่อยู่ที่อาศัยของท่านเป็นสถานที่อยู่ที่อาศัยอันเป็นไปเพื่อการแก้กิเลสตัดหาอาสวะทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นไปเพื่อความสังสมกิเลสเหมือนพวกเราทั้งหลาย นี้อยู่ที่ไหนก็หฺรู่ ๆ หฺร่า ๆ ทั้ง ๆ ที่เป็นคนขอทาน กุฎิระฟ้าโน้นจะว้ายังไง ที่อยู่ที่อาศัย ญาติโยมที่เขามาให้ทานให้กินทุกวัน ๆ ยังสู้ไม่ได้ ไม่อายเขาบ้างหรือพิจารณาซิ

ถ้าคิดตามหลักของพระตามหลักของธรรมแล้วมันน่าอายเขา ที่อยู่ที่อาศัยของพระ ซึ่งเป็นคนขอทานเป็นผู้เห็นภัย กลับไม่เห็นภัยกลับหฺรู่หฺร่า ยิ่งกว่าประชาชนศรัทธาเขาเสียอีก มันน่าอาย ให้มันหฺรู่หฺร่าภายในใจนี้เป็นความถูกต้องตามอรรถตามธรรม ตามหลักของสมณะ ให้หฺรู่หฺร่าด้วยศีล ให้หฺรู่หฺร่าด้วยสมาธิ ให้หฺรู่หฺร่าด้วยปัญญา ด้วยศรัทธาความเพียร ทุกอิริยาบถให้มีความตะเกียกตะกายด้วยความพากเพียรอยู่เสมอ เพื่อฆ่ากิเลสอาสวะประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวภัยต่อเราทั้งนั้น

อย่าเห็นว่ากิเลสตัวใด จะมาให้คุณให้ประโยชน์แก่เรา นอกจากเป็นข้าศึกต่อเรา โดยถ่ายเดียว ดังที่กล่าวแล้วว่าอย่าว่าแต่พ่อแต่แม่ปู่ย่าตายายของมันเลย แม่แต่เหลน ๆ ของมันมันก็เป็นภัยต่อเราทั้งนั้น เกิดขึ้นมามันเป็นเสือเหมือนพ่อเหมือนแม่มัน กิเลสมันเป็นเสือแต่ละตัว ๆ เป็นภัยแต่ละตัว ๆ ต่อจิตใจ จงทำหั้นลงไปให้แหลกแตกกระจาย อย่าลดละความพากเพียรอย่าท้อถอย

ความท้อถอยเป็นเรื่องของกิเลส ความอ่อนแอเป็นเรื่องกลมายาของกิเลสให้ทราบ นักปฏิบัติ เข้าสู่สงครามต้องรู้กลมายาของข้าศึก นี้เราก็เข้าสู่สงครามระหว่างกิเลสกับธรรม ทำหั้นกัน ต้องรู้กลมายาของกิเลสอาสวะ มันออกในแง่ใดมุมใด จะต้องรู้ด้วยสติปัญญาของเรา นอกจากนั้นยังมีครูบาอาจารย์คอยแนะให้อุบายอยู่เสมอแล้ว มันเป็นของหาได้หรือ มีผู้แนะผู้ให้อุบายวิธีการปฏิบัติอยู่แล้ว

กิเลสนั้นแหลมคมที่สุด นี้เคยได้พูดแล้วก็ครั้งก็หั้นกับท่านทั้งหลาย เราไม่ทราบถ้าหากว่าเราไม่ได้ปฏิบัติต่อกิเลส เราไม่ได้ต่อสู้กับกิเลสให้เต็มเหนี่ยวเสียก่อน จนถึงเป็นถึงตายแล้ว เราจะไม่ทราบเรื่องกลมายาของกิเลสว่าแหลมคมขนาดไหน ในท่าแห่งความเพียรทุกประโยคของเรามักจะมีแต่เรื่องกิเลสทำงานทั้งนั้น เรื่องความเพียรที่ว่าเพื่อเป็นธรรม ๆ หาที่แทรกไม่ได้ เพราะสติปัญญาเราไม่ทันมันนั่นเอง มันจึงไปทำงานแทนเรา ที่นี้เมื่อสติปัญญาของเรามีความแก่กล้าสามารถเข้าโดยลำดับ ๆ กิเลสออกมาแง่ใดมุมใด มันแก้กันทันรู้กันทัน เมื่อรู้กันทันแล้วมันก็มีช่องทางที่จะฆ่าที่จะทำลายกันได้ นี้เรื่องเป็นอย่างนั้น ขอให้ทุก ๆ ท่านได้นำไปพิจารณาพิจารณาประพฤติปฏิบัติตนให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

เราเกิดมาในชาตินี้ได้เป็นนักรบตามแนวทางของศาสนา ที่พาดำเนินมาเพื่อความ

พันโลก เพื่อความประเสริฐสุด เราจะไม่เป็นอื่นใดนอกจากจะเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมอันล้ำค่าภายในจิตใจ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น เรียกว่าเลิศโลก จะไม่นอกเหนือไปจากงานของเราที่ประพฤติปฏิบัติอยู่เวลานี้เลย

จึงขอยุติเพียงเท่านี้